

TÜRKİYE’DE ÇALIŞANLARDAKİ MADDİ YOKSUNLUĞUN ÇOK BOYUTLU ANALİZİ*

Multidimensional Analysis of Material Deprivation among Employees in Turkey

Tülin TURGUT**^{ID} & İsmail ÇAKMAK***^{ID}

Öz

Maddi yoksunluk, yaşanan ülkenin ekonomik şartlarına göre temel ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanamaması ve arzu edilen yaşam koşullarından uzak kalınması olarak değerlendirilir. Bu doğrultuda, çalışan bireylerin maddi yoksunluklarının diğerlerine kıyasla daha az olduğu düşünülebilir fakat çalışan bireylerdeki maddi yoksunluk riski de oldukça yüksektir. Sebepleri ve belirleyicileri araştırılarak çalışan bireylerdeki maddi yoksunluğa sebep olan faktörler tespit edilip, riskler azaltılabilir. Bu bağlamda çalışmada TÜİK 2013-2018 ve 2022 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması mikro veri setleri kullanılarak Türkiye’de çalışan bireylerdeki maddi yoksunluk olgusu çok yönlü olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın ilk fazında çalışanların sosyo-ekonomik, demografik ve çevresel faktörlerinin maddi yoksunlukta ayrıştırıcı bir etkisinin olup olmadığına odaklanılmıştır. İkinci fazda çalışılan sektörlerle, üçüncü fazda ise mesleklere ve çalışılan pozisyonlara odaklanılarak maddi yoksunluk yaşama olasılığında sektörel ve mesleki bir ayrışmanın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan logit ve marjinal etkiler analizler sonuçları, Türkiye’de çalışan bireylerin maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, sağlık durumu ve gelir gibi sosyo-ekonomik ve demografik faktörler, çalışılan sektörler ve meslekler özelinde farklılaştığını ortaya koymuştur. Çalışmanın sonuçları ayrıca, pandemi ve son dönem ekonomik görünümün çalışan maddi yoksunluğunda etkili olduğunu göstermiştir. Çalışmanın sonucunda, üç fazda incelenen çalışan maddi yoksunluğuna ilişkin analiz sonuçları tartışılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler:
Maddi Yoksunluk, Logit Model, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

JEL Kodları:
I32, C51, D31, J21.

Keywords:
Material Deprivation, Logit Model, Income and Living Conditions Research

JEL Codes:
I32, C51, D31, J21.

Abstract

Material deprivation is assessed as the inability to meet basic needs at an adequate level and staying away from desired living conditions according to the economic conditions of the country in which one lives. In this context, it may be presumed that the material deprivation of working individuals is less than others, but the risk of material deprivation in working individuals is also quite high. These risks can be reduced by investigating the reasons and determinants and identifying the factors that cause material deprivation in working individuals. In this context, this study analyzed the phenomenon of material deprivation in working individuals in Turkey in a multi dimensions using the micro data sets of the TURKSTAT 2013-2018 and 2022 Income and Living Conditions Survey. The first phase of the study focused on whether the socio-economic, demographic, and environmental factors of employees had a differentiating effect on material deprivation. The second phase examined the sectors in which these individuals work, while the third phase investigates professions and positions held, aiming to identify any sectoral and occupational disparities in the likelihood of experiencing material deprivation. The results of the logit and marginal effects analyses revealed that the probability of individuals working in Turkey experiencing material deprivation varies according to socio-economic and demographic factors such as age, gender, marital status, education status, health status, and income, as well as the sectors and professions in which they work. The results of the study also showed that the pandemic and the recent economic conditions were a significant impact on employee material deprivation. The study is concluded with a discussion of the results concerning material deprivation among workers across the three phases, alongside various recommendations.

* Bu makale “Türkiye’de Çalışan Bireylerdeki Maddi Yoksunluğun Belirleyicileri: Mikro Veri Analizi” adlı yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, tulinturgut52@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Ünye Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, ismailcakmak@odu.edu.tr

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 09.01.2025 Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 17.03.2025

1. Giriş

Yoksulluk, geçmişten günümüze en önemli toplumsal olgulardan birisidir. Bireylerin yüksek refah seviyesi, huzurlu ve yaşanabilir bir hayata sahip olabilmesi için, özellikle bazı ülkelerde ve bazı zamanlarda yoksullukla mücadele etmesi gerekmektedir. Yaşanılan ülkenin ekonomik düzeyine bağlı olarak yoksulluk ile mücadele etme düzeyi de değişmektedir. Uzun yıllardır varlığını sürdüren yoksulluk, küresel bir tehdit haline gelmiştir. Yoksulluk insanlığı fiziksel, psikolojik ve kültürel açıdan da olumsuz yönde etkilemektedir. Yoksulluk kavramı temelde gelire dayalı algılsa da bunun çok daha ötesinde farklı boyutlara dayanmaktadır. Yoksulluk, yalnızca ekonomik durumu ifade etmemekte, aynı zamanda insan onuruna saygı gösterilmemesi, insani hak ve özgürlüklerden yoksun olma ve fırsatların sınırlı olduğu durumları da ifade etmektedir.

Yoksulluğun mutlak, görelî, insani ve çok boyutlu yoksulluk gibi çeşitli türleri bulunmaktadır. Bu tanımlamalardan mutlak yoksulluk, insanların en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için sahip olması gereken en düşük gelir seviyesine ulaşamama durumu olarak tanımlanmaktadır. (Erdem, 2006). Görelî yoksulluk ise bireylerin bulunduğu topluma kıyasla belli bir yoksulluk oranının altında kalması şeklinde kısaca ifade edilebilir (Altan, 2004) Çok boyutlu yoksulluk ise geliri doğrudan denklemin dışına çıkarmakta ve yoksulluğu eğitim, sağlık ve yaşam koşulları boyutlarında analiz etmektedir. Alkire ve Foster (2011) tarafından geliştirilen çok boyutlu yoksulluk endeksi, yukarıda açıklanan üç temel boyutu eşit ağırlıklandırmakta ve böylece endekse konu olan hiçbir boyutun bir diğerinden ne daha önemli ne de daha önemsiz olduğunu vurgulamaktadır.

Yukarıda açıklanan yoksulluk tanımlamalarının dışında, bu çalışma çalışanların maddi yoksunluğa odaklanmaktadır. Maddi yoksunluk Stankovičová vd. (2013) tarafından gelişmiş ve gelişmekte olan ülke şartları ele alınarak arzu edilen yaşam standardına ve refah düzeyine sahip olabilmek için gerekli mal ve hizmetleri satın alabilmeye dayanan bir kavram olarak tanımlanmıştır. Bunun yanında, toplumda en basit ve/veya gündelik faaliyetlerde yer alamama, arzu edilen tüketime ulaşamama gibi durumlar da maddi yoksunluk olarak tanımlanmaktadır (Fusco vd., 2010).

Maddi yoksunluk bireyin makul refah düzeyini devam ettirebilmek için önceliklerinin ne olduğu ve bireyin durumu el verdiğinde karşılayabileceği ancak günümüz şartlarında karşılayamadıkları şeklinde ele alınmaktadır (Kaygısız, 2023). Maddi yoksunluk kavramına yönelik yapılan çalışmalar yirminci yüzyılın sonlarına doğru artmıştır. Özellikle Avrupa ülkelerinin maddi yoksunluk ölçümleri için yoksulluk ve sosyal dışlanmadan faydalandığı görülmektedir (Ünver ve Alkan, 2020). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2021) Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA) tanımına göre; “çamaşır makinesi, renkli televizyon, araba sahipliği, beklenmedik harcamalar, evden uzakta bir hafta tatil, kira ödemesi, konut kredisi, borç ödemeleri, iki günde bir et yiyebilme, balık içeren yiyecek ve evin ısınma” ihtiyaçlarının yeterince karşılayamayan haneler, “maddi yoksun” olarak belirtilmektedir. Söz konusu dokuz maddeden en az dördünü karşılayamayan haneler “ciddi maddi yoksun”, en az üçünü karşılayamayan haneler “maddi yoksun” şeklinde ifade edilmektedir (TÜİK, 2021). 2021 yılından sonra maddi yoksunluk revize edilerek yanına sosyal yoksunluk da dahil edilmiştir. Maddi ve sosyal yoksunluk hane düzeyinde sorulan 7 madde ile “otomobil sahipliği, ekonomik olarak beklenmedik harcamaları yapabilme, evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilme, kira, konut kredisi ve faizli borçları ödeyebilme, iki günde bir et, tavuk, balık içeren yemek yiyebilme, evin ısınma ihtiyacını

karşılayabilme ve yeni eklenen mobilyaları eskidiğinde değiştirebilme” takip edilmektedir. Daha önceleri sorulan çamaşır makinesi, renkli televizyon ve telefon sahipliği seçenekleri tanımlamadan çıkarılmıştır. Söz konusu fert düzeyinde yeni eklenen 6 madde ile birlikte TÜİK on üç maddeden en az yedisini karşılayamayanları yoksun olarak sınıflandırmaktadır. Fert düzeyinde yeni eklenenler ise Tablo 1’de sunulmuştur (TÜİK, 2022).

Tablo 1. Maddi Yoksunluk (Fert) Anket Soruları

Maddi Yoksunluk

- Eskimiş giysilerinizin yerine yeni giysiler alabilir misiniz? (ikinci el olmayan)
- Biri günlük kullanıma uygun olmak üzere; düzgün iki çift ayakkabınız var mı?
- Ayda en az bir kere arkadaşlarınız, aileniz/akrabalarınızla yemek yemek veya bir şeyler içmek için evde veya dışarıda (lokanta, pastane, kafe vb. yerlerde) bir araya gelir misiniz?
- Spor, sinema, konser gibi boş zaman faaliyetlerine (ücret ödeyerek) düzenli olarak katılır mısınız?
- Çoğu hafta küçük bir miktar parayı kendinizi iyi hissettirmek için (kendiniz için bir şey almak/yapmak gibi) harcar mısınız?
- Evde kişisel amaçlı kullanımınız için internet erişiminiz var mı? (Cep telefonu, wireless, video oyun konsolu, dizüstü/masaüstü bilgisayar, TV vb. aracılığıyla)

Bireylerin satın alma potansiyeline sahip olsa da sosyal dışlanmalara maruz kalarak istedikleri hayattan mahrum kalmaları da maddi yoksunluk riskini arttırmaktadır (Hick, 2013). Dışlanmanın en bilinen nedenlerinin yoksulluk ve maddi yoksunluk olduğu vurgulanmaktadır (şahin, 2009). Çok boyutlu yoksulluk, sosyal yaşamdan kopukluk ve toplum dışına itilme sosyal dışlanmayı doğurmaktadır. Maddi yoksunluk ile ilgili yapılan araştırmaların başında yoksulluk ve finansal yetersizlik gelmektedir. İşsizlik, ekonomik büyüme, düzensiz ve hızlı yükselen vergiler, krizler ve enflasyon gibi parametreler, maddi yoksunluğun ekonomik nedenlerinden bazılarıdır (Addabbo vd., 2015; Giugni ve Grasso, 2016; Özdamar vd., 2021).

Yukarıda da açıklandığı üzere çalışmada esas üzerinde durulan grup çalışanlardır ve çalışanların maddi yoksulluk yaşayıp yaşamadığının analizidir. Çalışmayanlara kıyasla maddi olarak refah seviyesi daha yüksek olarak algılanan çalışan bireylerin ilk bakışta maddi yoksunluk yaşamadığı ve/veya daha az yaşadığı düşünülebilir. Fakat çalışan bireylerin de maddi yoksunluk yaşayıp yaşamadığı, çalışanların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin maddi yoksunlukta belirleyici olup olmadığı, çalışılan sektörün ve meslek grubunun maddi yoksunlukta etkisi de ayrıca incelenmelidir. Bu bağlamda, çalışmada çalışanların maddi yoksunlukları üç ayrı fazda analiz edilmiştir. İlk olarak sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere odaklanılarak çalışan bireylerin eğitim, yaş, medeni durum, cinsiyet gibi özelliklerinin maddi yoksunlukta belirleyici olup olmadığı analiz edilmiştir. İkinci olarak, çalışılan sektörlerin maddi yoksunlukta ayrıştırıcı bir etkisinin olup olmadığına odaklanılmıştır. Son olarak ise çalışan bireylerin çalıştıkları pozisyonların ve/veya meslek gruplarının maddi yoksunluk yaşayıp yaşamamada anlamlı bir ayrıştırıcı gücünün olup olmadığı analiz edilmiştir. Böylece çalışma, çalışan bireylerin maddi yoksunluğunu çok boyutlu ve her yönüyle analiz etmeye odaklanmıştır. Ayrıca çalışmada birden fazla yıla odaklanılarak, yukarıda açıklanan boyutlarda incelenen maddi yoksunluğun, yıllar içindeki seyri de takip edilebilmiştir. Bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ilgili literatür sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde veri, dördüncü bölümünde yöntemle dair bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümünde ise yapılan analizlerinin bulguları sunulmuş, son bölümde ise elde edilen bulgular tartışılmıştır.

2. Literatür İncelemesi

Alan yazınında Türkiye’de ve dünyada maddi yoksunluğunun belirleyicilerini araştıran çalışmalar mevcuttur. Literatürde, hanelerin maddi yoksunluğunu inceleyen çalışmaların bireylere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmada, bireylerin maddi yoksunluğu ile ilgili literatürün yanında hane ve birey bazlı maddi yoksunluk literatürü de incelenmiştir.

Canbay ve Selim (2010), Türkiye’de kent ve kırsal hanehalkının yoksulluk düzeyini ve işsiz bireylerin maddi yoksunluklarını logit model ile incelemişlerdir. Çalışma sonucunda gelir ve eğitim düzeyindeki artışın maddi yoksunluğu ve gelirden yoksunluğu azaltıcı yönde önemli derecede etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karadağ ve Saraçoğlu (2015), eğitim düzeyinde meydana gelen düşüşün maddi yoksunluk çekme riskini artırdığını tespit etmişlerdir. Karıcı ve Arlı (2018), hanehalkı düzeyinde maddi yoksunluğu etkileyen demografik faktörleri inceledikleri çalışmanın sonucunda, hanede sağlık problemlerin fazla olması, düşük eğitim düzeyini ve yeterli ısıya ulaşabilmek için daha az odaya sahip olanların maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve maddi yoksunlukta en yoğun bölgenin Güneydoğu Anadolu Bölgesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ünlü (2020), çalışmasında Türkiye’de batıdan doğuya gidildikçe ekonomik kalkınmada farklılık yaşandığını belirtmiştir. Bodur ve Kumaş (2021) ise çalışmada emeklilik ile işgücü piyasasına yeniden katılmanın maddi yoksunluk yaşama olasılığını üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Lojistik regresyon analizi sonucuna göre erkeklerin kadınlara kıyasla emeklilikten sonra işgücü piyasasına dönme olasılıklarının yüksek olduğunu, emeklilikten önce de maddi yoksunluk çeken bireylerin emeklilikten sonra çalışma olasılığı düşük iken, emeklilikte yüksek gelire sahip bireylerin çalışma olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Kapar (2023), yoksulluk ve maddi yoksunlukla mücadele için istihdam sağlanarak, çalışan bireylerin sayısının artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Literatür incelendiğinde, eğitim düzeyinin maddi yoksunluk üzerindeki etkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Örneğin Uğur (2023), eğitim düzeyinin düşük olmasının maddi yoksunluk yaşam olasılığını artırdığını ve eğitim düzeyinin yüksek olmasının maddi yoksunluk riskini azalttığını tespit etmiştir. Ünver ve Alkan (2020), ise çalışmalarında çok değişkenli probit regresyon modeli kullanmışlar ve çalışmanın sonucunda bireylerin eğitim ve gelir düzeyi arttıkça maddi yoksun olma olasılıklarının azaldığı sonucuna varmışlardır. Eğitimin yanı sıra cinsiyet faktörünün de maddi yoksunluğu azaltıcı veya arttırıcı etkileri görülebilmektedir. Örneğin Hick (2013), çalışmasında hanehalkı reisinin kadın olduğu durumlarda maddi yoksunluğun azaldığını vurgulamaktadır.

Whelan ve Maitre (2012), maddi yoksunluğun sadece gelir düzeyi ile belirlenmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Nelson (2012), sosyal yardımlar ile maddi yoksunluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çok düzeyli lojistik regresyon modeli kullanılan çalışmanın sonucunda, sosyal yardımlar ile maddi yoksunluk arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Diğer önemli bir faktör olan eğitimde ise Nelson (2012), Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmalar sonucunda eğitim düzeyinin artmasının maddi yoksunluk riskini önemli ölçüde azalttığını vurgulamıştır. Soltes ve Ulman (2015), çalışmalarında lojistik regresyon modeli ile Slovakya ve Polonya’yı karşılaştırmışlardır. Çalışmada, işsiz hane reisinin işi olana kıyasla daha fazla maddi yoksunluk çektiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmada, Slovakya’ya kıyasla Polonya’da işsiz hane reisinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Polonya’daki hanelerin Slovakya’ya oranla maddi yoksunluk riskinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deutsch vd. (2015) çalışmalarında AB ülkelerinin yaşamış olduğu maddi yoksunluğu ve maddi yoksunluğun

kısıtladığı harcamaların neler olduğunu araştırmıştır. Çalışma sonucunda Avrupa Birliği ülkeleri bir bütün olarak ele alındığında hanelerin ilk önce yıllık tatillerini, yeni mobilyalarını, eğlence ve sosyal aktivitelerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Dudek (2019), maddi yoksunluğu AB ülkeleri düzeyinde inceleyerek, hanehalkının gelir durumunun, maddi yoksunluk oranını tespit etmede önemli rol oynadığı belirtmiştir. Çalışmanın sonucunda hanehalkı gelirinin artmasının maddi yoksunluğu azaltabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Toge ve Bell (2016) sağlık durumu kötü veya çok kötü olan bireylerin maddi yoksunluk çekme riskinin fazla olduğu sabit etkiler logit analizi ile ortaya koymuşlardır. Guio vd. (2016), sağlık ile maddi yoksunluk arasında güçlü bir ilişkinin söz konusu olduğunu, Beck vd. (2019) ise, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesinin maddi yoksunluğu azalttığını ortaya koymuşlardır.

Nikoloski, (2021) çalışmasında 2015 yılında Makedonya'daki maddi yoksunluğa neden olan etkenleri araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda asgari ücretin artırılması, gerekli sosyal yardımların yapılması ve eğitim düzeyinin yükselmesinin maddi yoksunluğu azaltıcı etkisini tespit edilmiştir. Önceki çalışmalara benzer olarak söz konusu çalışma da eğitim düzeyinin düşük olmasının maddi yoksunluk çekme olasılığını arttırdığını vurgulamaktadır. Tüm bu bilgilerin ışığında, mevcut çalışmalar, bireyin eğitim düzeyinin, istihdamda olma durumunun, sağlık durumunun ve demografik özelliklerinin maddi yoksunluk üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışma da Türkiye'deki sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin, çalışan bireylerin maddi yoksunlukları üzerinde anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığına odaklanmaktadır. Fakat mevcut literatüre ek olarak çalışma, çalışan maddi yoksunluğuna sadece sosyo-ekonomik ve demografik faktörler özelinde yoğunlaşmamakta, bunun yanında çalışılan sektörlerin ve mevcut işteki çalışılan pozisyonun da maddi yoksunluktaki etkilerini araştırmaktadır. Çalışma böylece çalışan maddi yoksunluğunun belirleyicilerini bütüncül ve çok boyutta ele almayı amaçlamaktadır. Tüm bunlara ek olarak çalışma, Türkiye'deki çalışanların maddi yoksunluklarını geniş bir yıl skalası içinde inceleyerek, yıllar içinde maddi yoksunluğun belirleyicilerinin dramatik olarak değişip değişmediğini tespit etmeye de çalışmaktadır.

3. Veri

Çalışmada, TÜİK'in 2013, 2018 ve 2022 yıllarına ait GYKA Fert Kayıt ve Fert veri setleri kullanılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenini elde etmek için, ilgili veri setlerindeki "maddi yoksunluk" bölümlerinden faydalanılmıştır. Tablo 1'de bulunan sorulara, bireylerin evet, hayır (maddi yetersizlik) ve hayır (diğer nedenler) olmak üzere üç farklı kategoride cevap vermeleri beklenmektedir. Çalışmada "hayır-diğer nedenler" cevabı çıkarılmış ve sorulara "evet" veya "hayır (maddi yetersizlik)" cevaplarını veren bireylere ilişkin veriler kullanılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni "maddi yoksunluk" oluşturulurken, Tablo 1'deki sorulardan en az dört tanesine hayır (maddi yetersizlik) cevabını verenler "maddi yoksun" olarak değerlendirilerek 1 değeri verilmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde ifade edildiği üzere TÜİK (2022), Türkiye'de maddi yoksunluğu bütüncül bir şekilde analiz ederken fert ve hane düzeyinde olmak üzere toplam on üç soru yöneltmekte ve bu sorulardan en az yedi tanesine olumsuz cevap verenleri maddi yoksun olarak belirtmektedir. Buradan TÜİK'in maddi yoksunluktaki kıstasının, belirtilen sorulardan yarıdan fazlasına -bir başka değişle çoğunluğuna- olumsuz cevap verilmesi olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma, çalışanlara ve çalışanların bireysel parametrelerine odaklandığından ve ilgili veri setlerinde fert bazlı maddi yoksunluğu tespit etmeye yönelik altı soru sorulduğundan, ilgili soruların en az dört tanesine olumsuz cevap verenler çalışmada maddi yoksun olarak kabul

edilmiştir. Böylece çalışma, TÜİK’in (2022) belirlediği yarıdan fazlasına olumsuz cevap verme sistematiğini de takip etmeyi amaçlamıştır.

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere bu çalışma, çalışan bireylerdeki maddi yoksunluğu üç fazda analiz etmektedir. Bahsedildiği üzere, çalışmada sadece çalışan bireylere odaklanıldığından, ilgili veri setlerindeki ferdin şu anki istihdam durumlarına ilişkin sorularda sadece ücretli, maaşlı veya yevmiyeli (tam ve yarı zamanlı) çalıştığını beyan eden bireyler çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Böylelikle çalışmada, 2013 yılı için 6317, 2018 yılı için 7049 ve 2022 yılı için 6213 çalışan bireye ait veriler analiz edilmiştir.

Maddi yoksunluk analizlerindeki birinci basamak sosyo-ekonomik ve demografik farklılıkların analizidir. Bu bağlamda ilgili fazın bağımsız değişkenleri yaş, cinsiyet, medeni durumu, eğitim durumu, sağlık durumu, kronik hastalığın olup olmaması ve gelir düzeyi olarak belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlerden biri olan cinsiyet değişkeninde kadınlara 1, erkeklere ise 0 değeri verilmiştir. Çalışmada yaş iki ayrı aralıkta ele alınmıştır. Yaş aralığı belirlenmesinde Santrock’un (2001) gelişim dönemleri dikkate alınmıştır. Buna göre çalışmada 45 yaş ve üzerindeki bireylere 1, 18-44 yaş arasındaki genç yetişkinlere ise 0 değeri verilmiştir. Medeni hal değişkeni ise bekar, evli, eşi öldü veya boşandı kategorilerinden oluşmaktadır. Çalışmanın bağımsız değişkenlerinden biri olan sağlık durumu “çok iyi/iyi, orta ve çok kötü/ kötü” olarak üç kategoride ele alınmıştır. Bir diğer bağımsız değişken olan “kronik”, bireylere yöneltilen “kronik bir hastalığının olup olmaması” sorusundan türetilmiştir. Kronik değişkeninde “kronik bir hastalığının olup olmaması” sorusuna “evet” cevabını verenlere 1, “hayır” cevabını verenlere ise 0 değeri verilmiştir. Bir başka bağımsız değişken olan eğitim düzeyi değişkeninde ise okur-yazar olmayan ve bir okul bitirmeden cevaplarını tek bir başlık altında toplanarak “okur-yazar olmayan” olarak belirtilmiştir. Yine benzer bir şekilde ilköğretim, ilköğretim, ortaokul ve dengi olanlar “ilköğretim” olarak, genel lise ve mesleki lise “lise”, yüksekokul, fakülte, yüksek lisans ve doktora ise “lisans ve üzeri” adı altında toplanmıştır.

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin değerlerine ilişkin gözlem ve yüzdeler Tablo 2’de verilmiştir. Araştırmaya katılan çalışanların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine ilişkin gözlem ve yüzde dağılımı incelendiğinde, çalışmada analiz edilen yılların tamamında ücretli maaşlı veya yevmiyeli çalışan bireylerin daha çok 18-44 yaş aralığında olduğu göze çarpmaktadır. İncelenen yıllar cinsiyet özelinde değerlendirildiğinde, yıllar içinde aradaki fark azalsa da erkek çalışan oranının kadınlara nazaran oldukça yüksek olduğu görülebilmektedir. Medeni durumlarına göre evlilerin, sağlık durumlarına göre ise iyi olduğunu beyan edenlerin sayısının diğerlerine kıyasla fazladır. Ancak çalışan bireylerin eğitim durumları incelendiğinde okur-yazar olmayan ve ilköğretim mezunu olan çalışan bireylerin oranı yıllar içinde azalmış, buna karşın lise ve en az üniversite mezunu olan çalışan bireylerin oranı ise artmıştır. Cinsiyet ve eğitim düzeyi beraber değerlendirildiğinde, incelenen tüm yıllarda en çok kadın çalışanın lisans ve üzeri mezunu seviyesinde olduğu görülmektedir (sırasıyla %46, %60 ve %64). Öte yandan erkeklerde ise eğitim durumuna göre en çok çalışanın 2013 yılında ilköğretim seviyesinde iken (%40), 2018’de %46 ve 2022’de yaklaşık %49 olmak üzere lisans ve üzerin mezuniyet seviyesindedir. Kronik hastalığı olan bireylerin yıllar içinde çalışanlar içindeki oranı gerilemiştir. 2013 yılından 2018 yılına kadar bireylerin maddi yoksun olma durumunda ciddi oranda düşüş meydana geldiği görülebilmektedir.

Tablo 2. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özelliklerine İlişkin Gözlem ve Yüzde Bilgileri

Değişkenler	2013		2018		2022	
	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde
Maddi Yoksunluk						
Evet	1990	31.50	514	7.29	641	10.32
Hayır	4327	68.50	6535	92.71	5572	89.68
Cinsiyet						
Kadın	1718	27.20	2361	33.49	2112	33.99
Erkek	4599	72.80	4688	66.51	4101	66.01
Yaş						
44 ve altı	5285	83.66	5973	84.74	5151	82.91
45+	1032	16.34	1076	15.26	1062	17.09
Medeni Durum						
Evli	4358	68.99	4500	63.84	3935	63.33
Bekar	1693	26.80	2195	31.14	1959	31.53
Eşi öldü / Boşandı	266	4.21	354	5.02	319	5.13
Eğitim Durumu						
Okur-yazar olmayan/Okul bitirmeyen	380	6.02	188	2.67	159	2.56
İlköğretim	2519	39.88	1958	27.78	1463	23.55
Lise	1456	23.05	1693	24.02	1568	25.24
Lisans ve üzeri	1962	31.06	3210	45.54	3023	48.66
Sağlık Durumu						
Kötü	267	4.23	152	2.16	105	1.69
Orta	888	14.06	813	11.53	823	13.25
İyi	5162	81.72	6084	86.31	5285	85.06
Kronik Hastalık						
Evet	1192	18.87	1240	17.59	1037	16.69
Hayır	5125	81.13	5809	82.41	5176	83.31
Toplam Gözlem	6317		7049		6213	

Çalışmanın ikinci fazında çalışılan sektörün maddi yoksunlukta bir ayrıştırıcı etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada, ilgili veri setlerinde NACE REV-2 sınıflandırma sistemine göre esas iş bilgileri kullanılmıştır. Çalışma kapsamındaki analizler, imalat, inşaat, eğitim, sağlık ve hizmet sektörleri odağında gerçekleştirilmiştir. Hizmet sektörü, ulaştırma ve depolama, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri, bilgi ve işlem, finans ve sigorta faaliyetleri, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor ve diğer faaliyetlerin toplulaştırılmasından oluşmaktadır. Çalışmada analiz edilen sektörlerle ilişkin gözlem ve yüzde bilgileri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Bireylerin Çalıştıkları Sektörlere İlişkin Gözlem ve Yüzde Bilgileri

Değişkenler	2013		2018		2022	
	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde
İmalat	1275	20.18	1463	20.75	1249	20.10
İnşaat	658	10.42	471	6.68	361	5.81
Eğitim	716	11.33	904	12.82	864	13.91
Sağlık	404	6.40	584	8.28	539	8.68
Hizmet	1485	23.51	1716	24.34	1478	23.79

Sektörlere ilişkin gözlem ve yüzde oranı sonuçlarına göre 2013, 2018 ve 2022 yıllarında en çok çalışanın olduğu sektörün hizmetler sektörü olduğu görülebilmektedir. İncelenen sektörler

arasında en az çalışan ise sağlık hizmetleri alanındadır. Cinsiyet ve çalışılan sektör beraber değerlendirildiğinde 2013 yılında hizmetler sektöründe çalışanların yaklaşık yüzde 37’si kadınlardan oluşmakta iken bu oran 2022 yılına gelindiğinde yaklaşık yüzde 43’e yükselmiştir. Öte yandan, sağlık sektöründe 2013 yılında çalışanların yüzde 68’i kadınlardan oluşmak iken, 2022 yılına gelindiğinde oran yüzde 66’ya gerilemiştir.

Çalışma kapsamında en son olarak, maddi yoksunluğun çalışanların profesyonel meslekleri özelinde farklılaşp farklılaşmadığı analiz edilmek istenmiştir. Bu bağlamda ilgili veri setlerinde ISCO-08 meslek sınıflandırılmasına göre meslek grupları esas alınmıştır. Buna göre, yöneticiler, hizmet ve satış elemanları, profesyonel meslek mensupları, sanatkârlar ve nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar çalışma kapsamında analiz edilmiştir. Mesleklere ilişkin gözlem ve yüzde bilgileri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışılan işteki Meslek ve Pozisyonlara İlişkin Gözlem ve Yüzde Bilgileri

Değişkenler	2013		2018		2022	
	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde	Gözlem	Yüzde
Yönetici	304	4.81	489	6.94	361	5.81
Profesyonel	1117	17.68	1696	24.06	1650	26.56
Hizmet. satış	1222	19.34	1329	18.85	1160	18.67
Sanatkârlar	978	15.48	829	11.76	656	10.56
Nitelik Gerektirmeyen	946	14.98	642	9.11	643	10.35

Çalışmada kapsamındaki verilerden hareketle gözlem ve yüzde oranlarına göre, 2013, 2018 ve 2022 yıllarında en çok çalışanın olduğu meslek grubunun hizmetler ve satış elemanları olduğu görülebilmektedir. Meslekler arasında en az katılımcıya sahip grubun ise yöneticiler olduğu tespit edilmiştir. Yıllar içerisinde diğerlerine oranla en fazla yükseliş yaşayan meslek grubu ise profesyonel meslek mensupları olmuştur. Çalışılan pozisyon ve cinsiyet beraber değerlendirildiğinde ise herhangi bir işyerinde yönetici olarak çalışanlar içinde kadınların oranı 2013 yılında yüzde 16 iken, 2022 yılına gelindiğinde yaklaşık yüzde 22’ye yükselse de yönetici pozisyonunda çalışan kadınların oranının erkeklere kıyasla oldukça düşük seyrettiği görülmektedir.

4. Yöntem

Çalışmanın baz yöntemi olarak logit model belirlenmiş ve Türkiye’de çalışan bireylerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri, çalıştıkları sektör ve mesleklerin maddi yoksunluk üzerindeki etkisi tespit edebilmek amacıyla logit yöntemi kullanılmıştır

Logit modelinin basit ekonometrik gösterimi aşağıdaki gibi yapılabilir.

$$y^* = x'\beta + e \quad (1)$$

Denklem (1)’de y^* bağımlı değişkeni ifade etmektedir. β açıklayıcı değişken için tahmin edilecek parametreler, x ise bağımsız değişken olduğunu göstermektedir.

$$P_i = F(Z_i) = F(\alpha + \beta X_i) = \frac{1}{(1 + \exp^{-Z_i})} = \frac{1}{1 + \exp^{-(\alpha + \beta X_i)}} \quad (2)$$

Denklem (2)’de F birikimli olasılık fonksiyonu, a ise sabit katsayısını ve i bağımsız değişkeni ifade etmektedir.

$$L_i = L_n \left[\frac{P_i}{(1-P_i)} \right] = Z_i = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n + e_i \quad (3)$$

Denklem (3)'teki L_i , bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenini etki etmesinin herhangi bir etki etmemesine bölümünün logaritmasıdır (Gujarati, 2004).

Marjinal etkilerinin hesaplanması ve analiz edilmesi logit analizinde oldukça önemlidir. Marjinal etkiler analizinin ifade edilmesinde sürekli ve kesikli değişkenler yardımıyla hesaplanmaktadır (Williams, 2018).

Sürekli değişken

$$(\partial P_i / \partial X_{ij}) = [\beta_j \exp(-\beta X_{ij})] / [1 + \exp(-\beta X_{ij})]^2 \quad (4)$$

Kesikli değişken

$$(\partial P_i / \partial X_{ij}) = P_i(Y_i: X_{ij} = 1) - P_i(Y_i: X_{ij} = 0) \quad (5)$$

Logit analizlerinin sağlamlığı ve tutarlılığını kontrol etmek amacıyla çalışmada Probit yöntemi de kullanılmıştır. Probit modelin denklemi aşağıdaki denklemde verilmiştir.

$$y^* = x' \beta + e \quad (6)$$

$$\Pr(y = 1|x) = \Phi(x' \beta) \quad (7)$$

Denklem (6)'da y kukla değişkeni olasılıklarını vermektedir. Birikimli normal dağılım Φ olasılığını 0 ve 1 arasında belirlenmektedir. Probit modelde logit model yönteminde olduğu gibi katsayıların hesaplanması kadar marjinal etkilerin yorumlanmasının yeri önemlidir.

Marjinal etkiler analizinde, değişkende meydana gelen değişimin $\Pr(y = 1|x)$ olarak ifade edilen olasılığı ne yönde etkilediğini gösterirken, diğer tüm değişkenler sabittir şeklindedir. Kısaca bir olayın gerçekleşme olasılığını vermektedir. Böylece probit model denklemi elde edilmiş olur.

5. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de tam-yarı zamanlı ücretli, maaşlı veya yevmiyeli çalışan bireylerin maddi yoksunluklarını analiz etmek için yapılan logit ve marjinal etkiler analizleri sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan tüm veriler ve kurulan modeller STATA 14 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Türkiye'deki çalışanların maddi yoksunluklarında etkili sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin tespitine yönelik yapılan logit model ve marjinal etkiler analizleri sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur. Sonuçlar, incelenen tüm yıllarda cinsiyetin, yaşın, eğitim-sağlık durumunun ve gelirin maddi yoksunluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Analiz sonucuna göre çalışan kadınların erkeklere, bekarların evlilere ve sağlık durumu iyi olanların kötü olanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının düştüğü tespit edilmiştir. 45 yaş ve üstündeki çalışan bireylerin ise genç yetişkinlere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının arttığı görülmüştür.

Logit analizini takiben yapılan marjinal etkiler analizleri sonuçlarına göre, eğitim düzeyi, medeni hal ve sağlık durumunun çalışan bireylerin maddi yoksunluklarında en etkili parametreler olarak öne çıkmaktadır. Buna göre en az lisans düzeyindeki bir çalışanın bir okul bitirmeyenlere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılığı 2013 yılında %35, 2018 yılında %13, 2022 yılı %20

oranında azalmaktadır. Medeni hale göre bekar çalışanların evlilere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları ise 2013 yılında %16, 2018 yılında yaklaşık %5 ve 2022 yılında %7 azalmaktadır. Çalışan bireylerin sağlık durumlarına bakıldığında ise marjinal etkiler analizleri, sağlık durumunun kötü olduğunu beyan eden bireylere kıyasla sağlık durumunu iyi olarak nitelendiren çalışanların maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının 2013 yılında %20, 2018 yılında %7 ve 2022 yılında %11 oranında azaldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Farklılıkların Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Logit ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları

Değişkenler	2013		2018		2022	
	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler
Cinsiyet						
Kadın	-0.701*** (0.087)	-0.096*** (0.011)	-0.904*** (0.139)	-0.042*** (0.006)	-.76*** (0.126)	-0.047*** (0.007)
Yaş: 45+	0.21** (0.097)	0.030** (0.014)	0.621*** (0.131)	0.037*** (0.009)	0.118 (0.119)	0.008 (0.008)
Medeni Durumu						
Bekar	-1.181*** (0.088)	-0.164*** (0.011)	-1.046*** (0.143)	-0.049*** (0.006)	-1.193*** (0.136)	-0.073*** (0.007)
Eşi ölmüş, boşandı	-0.26 (0.166)	-0.036 (0.023)	0.292 (0.218)	0.016 (0.013)	-0.166 (0.208)	-0.011 (0.013)
Eğitim Durumu						
İlköğretim	-1.103*** (0.142)	-0.136*** (0.015)	-1.334*** (0.176)	-0.078*** (0.011)	-1.442*** (0.189)	-0.095*** (0.012)
Lise	-1.955*** (0.153)	-0.262*** (0.016)	-2.564*** (0.213)	-0.114*** (0.009)	-2.28*** (0.204)	-0.148*** (0.013)
Lisans ve üzeri	-2.862*** (0.187)	-0.345*** (0.016)	-3.291*** (0.269)	-0.125*** (0.010)	-3.377*** (0.243)	-0.198*** (0.017)
Sağlık Durumu						
Orta	-0.94*** (0.187)	-0.120*** (0.021)	-.677*** (0.242)	-0.031*** (0.010)	-.583** (0.259)	-0.036** (0.014)
İyi	-1.341*** (0.187)	-0.201*** (0.028)	-1.095*** (0.26)	-0.070*** (0.020)	-1.343*** (0.287)	-0.114*** (0.029)
Kronik	-0.01 (0.103)	-0.001 (0.015)	0.07 (0.16)	0.004 (0.009)	0.128 (0.165)	0.009 (0.012)
Gelir	-.0001*** (5.66e-06)	- (7.12e-07)	-.0001*** (6.04e-06)	-3.93e- 06*** (3.01e-07)	-.00004*** (2.84e-06)	-2.39e- 06*** (1.78e-07)
cons	3.819*** (0.239)		2.452*** (0.322)		3.129*** (0.351)	
Gözlem	6317		7049		6213	

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 6’da çalışılan sektörlerle ilişkin logit model ve marjinal etkileri analizi sonuçlarına yer verilmiştir. 2013 yılı özelindeki logit analizi sonucunda imalat, inşaat, eğitim ve sağlık sektörlerinde çalışmanın maddi yoksunluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülürken hizmet sektöründe çalışmanın ise maddi yoksunluk üzerinde anlamlı bir

etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. 2018 yılında ise imalat ve sağlık alanında çalışmanın maddi yoksunluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi görülmemiştir. Fakat 2022 yılı özelinde tüm sektörlerde çalışan bireylerin maddi yoksunlukta istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir

Tablo 6. Sektör Farklılıklarının Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Logit ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları

Değişkenler (Sektörler)	2013		2018		2022	
	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler
İmalat	0.229*** (0.075)	0.048*** (0.016)	0.204 (0.125)	0.014 (0.009)	0.233** (0.114)	0.022** (0.011)
İnşaat	0.973*** (0.091)	0.221*** (0.021)	1.129*** (0.144)	0.110*** (0.019)	1.464*** (0.135)	0.203*** (0.025)
Eğitim	-1.383*** (0.133)	-0.222*** (0.015)	-1.865*** (0.328)	-0.067*** (0.006)	-1.645*** (0.255)	-0.089*** (0.008)
Sağlık	-0.42*** (0.135)	-0.080*** (0.024)	-0.292 (0.201)	-0.018 (0.011)	-.582*** (0.194)	-0.043*** (0.012)
Hizmet	0.02 (0.08)	0.004 (0.017)	0.227* (0.134)	0.016* (0.010)	0.294** (0.123)	0.028** (0.012)
cons	-0.808*** (0.046)		-2.628*** (0.08)		-2.263*** (0.072)	
Gözlem		6317		7049		6213

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Logit analizi sonuçlarına göre, imalat, inşaat ve hizmetler sektöründe çalışan bireylerin diğerlerine kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları yükselmektedir. Yapılan analizler ayrıca, eğitim ve sağlık sektörlerinde çalışan bireylerin diğer sektörlerde çalışanlara kıyasla ise maddi yoksunluk riskinin azaldığını ortaya koymaktadır.

Marjinal etkiler analizlerine bakıldığında, inşaat, eğitim ve sağlık sektörlerinde çalışmanın maddi yoksunluk yaşama olasılığında öne çıkan sektörler olarak dikkat çekmektedir. Sonuçlara göre, inşaat sektöründe çalışan bireylerin diğer sektörlerde çalışanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları 2013 yılında %22, 2018 yılında %11 ve 2022 yılında %20 oranında artmaktadır. Eğitimde alışanların ise diğer sektörlerde çalışanlara kıyasla maddi yaşama olasılıkları 2013 yılında %22, 2018 yılında %7 ve 2022 yılında %9 oranında azalmaktadır. Sağlık sektöründe çalışan bireylerin diğer sektörlerde kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları 2013 yılında %8, 2022 yılında ise %4 oranında azaldığı yapılan analizler neticesinde ortaya konmuştur.

Tablo 7’de çalışılan mesleklere ilişkin logit model ve marjinal etkileri analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Tablo 7, yöneticilerin ve profesyonel meslek mensuplarının diğer mesleklere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının azaldığını göstermektedir. Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan elemanların diğer mesleklere çalışanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları ise artmaktadır. Mesleklere ilişkin marjinal etkileri analizi incelendiğinde, yöneticilerin diğer mesleklere çalışan elemanlara kıyasla 2013 yılında %26, 2018 yılında %7 ve 2022 yılında %8 oranında maddi yoksunluk yaşama olasılığı azalmaktadır. Böylece maddi yoksunluk yaşama olasılığı diğer mesleklere kıyasla en düşük olan mesleğin profesyonel meslek

mensupları olduğu analizler neticesinde ortaya konmuştur. Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan bireylerin diğer mesleklerde çalışanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları 2013 yılında %30, 2018 yılında %17 ve 2022 yılında %20 oranında artmaktadır.

Tablo 7. Meslek Farklılıklarının Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Logit ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları

Değişkenler (Meslekler)	2013		2018		2022	
	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler	Logit Model	Marjinal Etkiler
Yönetici	-2.048*** (0.289)	-0.255*** (0.019)	-3.342*** (1.006)	-0.073*** (0.005)	-1.642*** (0.421)	-0.082*** (0.011)
Profesyonel Meslek	-2.463*** (0.188)	-0.303 *** (0.011)	-2.503*** (0.367)	-0.077*** (0.005)	-2.323*** (0.283)	-0.108*** (0.006)
Hizmet ve Satış	0.489*** (0.081)	0.088*** (0.014)	0.557*** (0.136)	0.039*** (0.0103)	0.523*** (0.124)	0.048*** (0.012)
Sanatkarlar	0.954*** (0.084)	0.177*** (0.016)	1.023*** (0.139)	0.082*** (0.0134)	1.069*** (0.131)	0.112*** (0.016)
Nitelik Gerektirmeyen	1.571*** (0.087)	0.304*** (0.016)	1.704*** (0.134)	0.166*** (0.017)	1.635*** (0.123)	0.195*** (0.018)
cons	-1.061*** (0.055)		-2.849*** (0.097)		-2.438*** (0.088)	
Gözlem		6317		7049		6213

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir

Çalışmada, logit analizleri sonuçlarının sağlamlığını ve tutarlılığını kontrol edebilmek maksadı ile her bir boyut özelinde probit analizleri yapılmıştır. Probit analizleri sonuçları, çalışmanın ekler bölümünde sunulmuştur. Probit analizleri sonuçları, logit ve marjinal etkiler analizleri benzeştiğinden, yapılan logit ve marjinal etkiler analiz sonuçlarının çalışan bireylerin sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri, çalışılan sektörler ve meslek grupları bağlamında sağlam ve tutarlı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

6. Tartışma ve Sonuç

Geçmişten günümüze yoksulluk, ülkelerin ekonomik gelişimine engel olan ve insanlığın yaşamını olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorundur. Gelişmişlik seviyesinden bağımsız olarak ülkeler, çeşitli sosyal ve ekonomik politikalar izleyerek yoksullukla mücadele etmektedir. Ancak yoksulluk sınırının altında kalan bölgelere yeterli desteğin sağlanamaması yoksulluk ile mücadelede eksik kalmaktadır. Coğrafi dezavantaj, yetersiz eğitim düzeyi, artan sağlık problemleri ve işsizliğin yüksek olması toplumdaki yoksulluğu arttırabilmektedir (Ünlü, 2020). Özellikle kırsal alanlarda yaşayanlar, kentte yaşayanlara kıyasla yeterli derecede sağlık ve eğitim imkanlarından faydalanamamakta ve bu alanlardan yoksun kalmaktadırlar (Karcı ve Arlı, 2018; Tatlı vd., 2020). Sağlık ve eğitimde yapılacak iyileştirmeler ile bireylerin ihtiyaçlarını yeterli şekilde karşılamaları halinde yoksulluk oranları büyük ölçüde azaltılabilir (İncedal, 2013). Maddi durum, yoksullukta takip edilen parametrelerden birisi olmakla birlikte, yoksullukla mücadele eden bireyin yaşadığı maddi yetersizlik, maddi yoksunluk ve sosyal dışlanmayı da beraberinde getirmektedir.

Türkiye'deki çalışanların yapısı incelendiğinde çoğunluğun tam ve yarı zamanlı ücretli çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. Örneğin 2017 yılında Türkiye'deki toplam istihdamın %67,3'ü ücretli ve yevmiyeli çalışanlardan oluşmakta iken (TCMB, 2018), 2017-2019 yılları arasında tarım dışında çalışan ücretlilerin yaklaşık %49'u asgari ücretlidir. Asgari ücretli çalışanların sektörler arasındaki ağırlığı da ayrıca farklılaşmakta ve oranlar imalat için %50, inşaat için yaklaşık %54'lere kadar çıkmaktadır (TCMB, 2021). Türkiye'deki istihdamın genelde ücretli çalışanlar eksenine yoğunlaşması dolayısı ile mevcut çalışma da özellikle tam ve yarı zamanlı olarak ücretli, maaşlı ve yevmiyeli çalışanların maddi yoksunluklarına odaklanmıştır. Böylece çalışmada söz konusu gruplarda maddi yoksunluk yaşama olasılığını arttıran faktörlerin neler olduğu, çalışılan sektörlerin ve işteki pozisyonların maddi yoksunluktaki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, çalışanların maddi yoksunlukları üç ayrı fazda analiz edilmiştir. İlk olarak sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere odaklanılarak çalışan bireylerin eğitim, yaş, medeni durum, cinsiyet gibi özelliklerinin maddi yoksunlukta belirleyici olup olmadığı analiz edilmiştir. İkinci olarak, çalışılan sektörlerin maddi yoksunlukta ayrıştırıcı bir etkisinin olup olmadığına odaklanılmıştır. Son olarak ise çalışan bireylerin çalıştıkları pozisyonların ve/veya meslek gruplarının maddi yoksunluk yaşayıp yaşamamada anlamlı bir etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir. Böylece çalışma, çalışan bireylerin maddi yoksunluğunu çok boyutlu ve her yönüyle analiz etmeye odaklanmıştır. Ayrıca çalışmada birden fazla yıla odaklanılarak, yukarıda açıklanan boyutlarda incelenen maddi yoksunluğun, yıllar içindeki seyri de takip edilebilmiştir. Çalışmada TÜİK 2013, 2018 ve 2022 GYKA mikro veri setleri kullanılmış ve veriler logit yöntemi ile analiz edilmiştir. Ayrıca analizlerin sağlamlığını da test edebilmek maksadı ile veriler probit yöntemi ile de analiz edilmiştir. İncelenen dönemin, COVID 19 pandemi dönemi öncesi ve sonrasını da içermesi dolayısı ile çalışan bireylerdeki maddi yoksunluğun pandemi öncesi ve sonrası arasında anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını da gösterir nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk fazında incelenen sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine ilişkin logit analiz sonuçları, kadınların erkeklere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılığının azaldığını göstermektedir. İlgili alan yazınında da benzer bulgular elde eden çalışmalar mevcuttur (Örneğin, Özdamar vd., 2021; Uğur, 2023). İlgili alan yazını, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında işgücü piyasasında kadınların erkeklere kıyasla daha düşük kazanç elde etmelerine rağmen daha fazla tasarruf yapabildiklerini vurgulamakta ve ayrıca hanehalkı reisi kadın olduğunda daha bilinçli harcamalar ve etkili tasarrufların yapılabildiğini vurgulamaktadır (Hick, 2013). Çalışmanın cinsiyet temelli sonuçları, yukarıda verilen bilgiler eşliğinde değerlendirildiğinde çalışan kadınların daha fazla sosyal dışlanmaya rağmen (İnak ve Kesgin, 2023) tasarruf yapabildikleri ve bu bağlamda görece maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının azaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmanın sonuçları, bekarların evlilere kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının azaldığını göstermektedir. Ünver ve Alkan (2020) ve Uğur'un (2023) sonuçları ile bu çalışmanın bulguları, medeni hale ilişkin benzer doğrultudadır. Kalabalık hane nüfusuna sahip evlilerin barınma, yeme-içme gibi temel ihtiyaçları dışında sosyal aktivitelere yeterince bütçe ayıramadıkları ve/veya zamanlarının kısıtlı olması nedeniyle maddi yoksunluk riski ve olasılığı da artış göstermiş olabilir.

Yaşa bağlı sonuçlar incelendiğinde benzer birçok çalışmanın (Örneğin, Erdoğan, 2002; Aydın ve Güloğlu, 2011; Karcı ve Arlı, 2018; Uğur, 2023) aksine bu çalışmada yaş arttıkça

çalışan bireylerin maddi yoksunluk yaşama riskinin arttığı tespit edilmiştir. Orta yaş ve üzeri bireylerin genç yetişkinlere kıyasla sosyal dışlanmaya daha fazla maruz kaldığı, bunun da maddi yoksunluk riskini arttırdığı öne sürülmektedir (Aydın ve Sayılan, 2022). Bireylerin yaş ilerledikçe maddi yükümlülüklerini arttıran ve sosyal hayattan uzaklaşmasına neden olan çeşitli faktörlerin maddi yoksunluk yaşama riskini arttırmış olabilir (İnak ve Kesgin, 2023).

Logit analizi sonuçları eğitim bağlamında incelendiğinde ise incelenen tüm yıllarda geçerli olmak üzere eğitim düzeyi arttıkça çalışan bireylerin maddi yoksunluklarının azaldığına işaret etmektedir. Alan yazınında da söz konusu örüntüyü destekler çok sayıda çalışma mevcuttur (Örneğin, Moreno vd., 2014; Soltes ve Ulman, 2015; Blatna, 2017; Nikoloski, 2021). Ayrıca, bu çalışmanın birinci fazında incelenen tüm bağımsız değişkenler arasında eğitimin marjinal etkisi oldukça öne çıkmaktadır. Lisans düzeyindeki bu yüksek marjinal etki, tüm bağımsız değişkenler arasındaki en majör etkidir. Böylece bu çalışma, iş hayatında eğitimin önemini ve yüksek eğitim düzeyine ulaşmış çalışan bir bireyin, diğerlerine nazaran sosyal ve maddi olarak farkındalık yaratabileceğini vurgulamaktadır. Lisans ve üzeri mezun olan çalışan bireylerin tasarruf yapmaları, mali durumlarını daha planlı ve hesaplı kullanmaları (Uğur, 2023), bilinçli harcama ve yatırım vb. gibi durumların maddi yoksunluğu azaltıcı etkisinin olduğu söylenebilir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin daha fazla yoksulluk ve maddi yoksunluk yaşamalarındaki temel sorunlardan birisi de bireylerin eğitim düzeylerinin gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük seviyede olması olabilir. Cinsiyet ayrımcılığının daha yoğun olarak yaşandığı coğrafyalarda eğitim alma hakkından mahrum bırakılan bireylerin arzu ettikleri yaşama ulaşamamaları, maddi yoksunluk yaşamalarına da neden olabilmektedir.

Çalışmada, sağlık durumları iyi olanların kötü olanlara kıyasla daha az maddi yoksunluk yaşadığı tespit edilmiştir. Öznel sağlık durumu beyanı “iyi” olarak adlandıran bireylerin diğerlerine kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılığının daha düşük olabileceğini Toge ve Bell (2016) ve Beck ve diğerlerinde (2019) vurgulamışlardır.

Maddi yoksunlukta gelir elbette ki önemli bir parametredir. Bu çalışmanın sonuçları da literatürdeki birçok çalışmada olduğu gibi (Örneğin, Aslan, 2020; Ünver ve Alkan, 2020; Turgut, 2021; Aydemir ve Dilsiz, 2021), gelirin maddi yoksunluğu azaltıcı etkisini ortaya koymaktadır. Fakat bu çalışmanın birinci fazının sonuçları, gelirin maddi yoksunluğu azaltıcı etkisinin olduğunu göstermekle birlikte, gelirin doğrudan etkisinden daha marjinal etkili parametrelerin de olduğunu ortaya koymuştur. Fakat maddi yoksunluk yaşama olasılığını düşürmede eğitim ve sağlık durumu gibi sosyo-ekonomik diğer parametrelerin etkisi de oldukça önemlidir.

Çalışmanın ikinci fazında maddi yoksunluğun çalışılan sektör özelinde farklılaşp farklılaşmadığının tespitine odaklanılmıştır. Yapılan analizler sağlık ve eğitim sektöründe çalışmanın maddi yoksunluğu azaltıcı, imalat ve inşaat sektöründe çalışmanın ise maddi yoksunluğu arttırıcı etkisini vurgulamaktadır.

Sektörel ayrıştımlar derinlemesine incelendiğinde, eğitim sektöründe çalışan bireylerin diğer sektörde çalışanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının azaldığı göstermektedir. Fakat ortaya konan sonuçlar yıllar özelinde karşılaştırıldığında, eğitim sektöründe çalışmanın maddi yoksunluk yaşama olasılığındaki düşürücü etkisinin yıllar içinde azaldığı görülebilmektedir. Bir başka deyişle, eğitim sektöründe çalışanların maddi yoksunluk yaşama riski diğer çalışanlara kıyasla daima düşük olsa da yıllar içinde etki gücünü kaybetmiştir.

Sağlık sektörüne ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde, eğitim sektöründekine benzer bir örüntünün olduğu görülmüştür. Buna göre sağlık sektöründe çalışan bireylerin diğer sektörlerde çalışanlara kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıkları azalmaktadır. Sağlık sektöründe çalışmanın da maddi yoksunluk yaşama olasılığını diğerlerine kıyasla azaltıcı etkisi görülebilir. Buna rağmen, çalışmaya konu olan sektörler arasındaki en pozitif ayrıştırıcı sektörün eğitim olduğu analiz sonuçlarından takip edilebilmektedir.

Maddi yoksunlukta diğerlerine göre negatif ayrışan sektörler odaklanıldığında, bu çalışmaya konu edilen sektörler arasında özellikle inşaat sektörünün öne çıktığı görülmüştür. İnşaat sektöründe çalışanların diğerlerine kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılığının arttığı tespit edilmiştir. Kayalidere ve şahin (2014), eğitim düzeyine önem verilmeyen inşaat sektörü çalışanlarının maddi yoksunluk yaşama riskinin diğer sektörlerde çalışanlara nazaran oldukça yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Gözüak ve Ceylan (2021) ise bir başka perspektiften yaklaşarak inşaat sektöründe çalışanların çoğunun iş kazası sonucu sağlık problemleri nedeniyle yeterince çalışmamaları dolayısı ile maddi yoksunluklarının artabileceğini öngörmüşlerdir. İnşaat sektörü özelindeki sonuçlar, yıllar özelinde analiz edildiğinde başka bir noktayı daha aydınlatmaktadır. Özellikle 2013 ile 2018 yılları arasında inşaat sektöründe çalışanların maddi yoksunlukta hala dezavantajlı olduğu görülmekle birlikte etki gücünün görece azaldığı, fakat 2018'den 2022 yılına geçen sürede etki gücünün tekrar yükseldiği görülebilmektedir. Bir başka deyişle, ilk periyotta Türkiye'deki inşaat sektöründeki gelişme ile birlikte, sektör çalışanlarının ekonomik gücünün görece yükseldiği, fakat 2018 yılından sonra hem Türkiye'deki genel ekonomik görünümün hem de pandeminin etkisi ile inşaat sektörünün tekrar negatif ayrışarak sektör çalışanlarının maddi yoksunluk yaşama olasılığı yükselmiş olabilir. İnşaat sektörü ile birlikte imalat sanayinde çalışan bireylerin de diğer sektörler kıyasla maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının yükseldiği çalışma bulguları ile ortaya konmuştur. Marjinal etkiler göz önüne alındığında, her ne kadar etkisi inşaat sektörü kadar dramatik olmasa da imalat sektöründe çalışmanın da maddi yoksunlukta negatif durumu görülebilmektedir.

Çalışmanın üçüncü fazında maddi yoksunluk, işteki pozisyon boyutunda analiz edilmiş ve meslek grupları arasında maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının dramatik biçimde ayrıştığını ortaya koymuştur. Çalışma kapsamındaki logit ve marjinal etkiler analiz sonuçları, profesyonel meslek mensubu olan bireylerin ve yöneticilerin diğer mesleklerde çalışan bireylere nazaran maddi yoksunluk yaşama riskinin düşük olduğunu göstermektedir. Buna benzer bulgular elde eden Aydın (2012), çalışmasında yöneticilerin ve profesyonel meslek mensuplarının gelir dağılımındaki yerlerinin diğer meslek gruplarında çalışanlara kıyasla yüksek olduğunu belirtmektedir. İncelenen meslek grupları arasında profesyonel meslek grubuna mensup çalışanların (Örneğin, bilim, mühendislik, sağlık, eğitim, bilgi, iletişim, iş ve yönetimi, hukuk, sosyal ve kültür ile ilgili tüm profesyonel meslek mensupları) maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının diğerlerine nazaran daha az olduğu görülmüştür (Örneğin, Aydın, 2012; Selim ve Çomuk, 2017; Van, 2022). Buna göre, söz konusu gruptaki çalışanların maddi yoksunluk yaşama olasılıkları azalmaktadır. Benzer şekilde yöneticilik pozisyonunda çalışan bireylerin maddi yoksunluk yaşama olasılıkları ise diğerlerine kıyasla azalmaktadır. Bu iki meslek grubuna ait sonuçlar şu önemli sonucu göstermektedir. Çalışmanın ikinci fazındaki eğitim ve sağlık sektörlerindeki senaryoya benzer şekilde profesyonel meslek grubu ile yönetici olarak çalışan bireylerin maddi yoksunluk yaşama olasılıkları incelenen her dönemde diğerlerine kıyasla düşüktür fakat söz konusu iş pozisyonlarının maddi yoksunlukta uzak tutma potansiyeli yıllar içinde dramatik ölçüde azalmıştır.

Logit analiz sonuçlarına göre nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların (Örneğin, temizlikçi, yardımcı, balıkçı, inşaat işçisi ve sokaklarda satış yapanlar gibi nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar) daha fazla olmak üzere sanatkarların da diğerlerine nazaran maddi yoksunluk yaşama olasılıklarının arttığı benzer çalışmalarla aynı sonuçlara ulaşılmıştır (Örneğin, Aydın, 2012; Aslan, 2020; Van, 2022). Bu iki meslek grubunun diğer mesleklere nazaran 2018 sonrasında pandeminin ve genel ekonomik görünümün olumsuz etkilerini daha fazla hissettiği görülmektedir.

Eğitim düzeyi düşük olan nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar daha fazla maddi yoksunluk yaşamaktadırlar. Literatürde bu bulguları destekleyen benzer çalışmalar olduğu gibi (Örneğin, Aydın, 2012; Aslan, 2020) nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar yoksullukla mücadele etmekte zorlanmakta, maddi yoksunluk yaşama olasılıkları yükselmektedir.

Toparlanacak olursa, çalışmada Türkiye’deki çalışan bireylerin maddi yoksunluklarının sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri analiz edilmiş, çalışılan sektör özelinde maddi yoksunluğun farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmiş ve maddi yoksunluğun işteki pozisyon ve meslek gruplarına göre değişip değişmediği yapılan analizler ile ortaya konmuştur. Ayrıca çalışmada sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin, sektör ve çalışılan pozisyonların maddi yoksunluktaki etkilerinin yıllar içinde değişip değişmediği de bu çalışma ile tespit edilmiştir. Yukarıda açıklanan yönleri ile maddi yoksunluğu üç fazda ve çok boyutlu olarak ele alan çalışma ile alan yazınına ve ilgili alandaki politika yapıcılara katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışan bireylerdeki maddi yoksunluğu analiz edecek sonraki çalışmalar, analizlerine yeni değişkenler ekleyebilir, daha geniş bir yıl skalası seçilerek analizler genişletilebilir. Ayrıca yeni ülkeler de analizlere dahil edilerek Türkiye ve diğer ülkelerdeki maddi yoksunluklar karşılaştırılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Addabbo, T., García-Fernández, R., Llorca-Rodríguez, C. and Maccagnan, A. (2012). Poverty and unemployment: The cases of Italy and Spain. In G. Parodi and Sciulli D. (Eds.), *Social exclusion* (pp. 199-219). Heidelberg: Physica-Verlag.
- Alkire, S. and Foster, J.E. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of Public Economics*, 95(7-8), 476-487. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.006>
- Altan, Ö.Z. (2004). *İstihdam politikaları ve yoksulluk*. 1. Ulusal Sosyal Politikası Kongresi'nde sunulan bildiri, Ankara, Türkiye. Erişim adresi: <https://kutuphane.tbmm.gov.tr:8088/2005/200502886.pdf>
- Aslan, G. (2020). İşgücü piyasası durumu, istihdam ve maddi yoksunluğun algılanan sağlık üzerine etkileri. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 11(1), 53-68. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/cide>
- Aydemir, E. ve Dilsiz, V. (2021). *Dijital ödeme sistemleriyle kayıt dışı ekonominin ortadan kaldırılması ve Artagan projesi*. Erişim adresi: <https://istanbulmarka.science/pdf/dijital-odeme-sistemleriyle-kayit-disi-ekonominin-ortadan-kaldirilmesi-ve-artagan-projesi.pdf>
- Aydın, K. (2012). Türkiye'de kişisel gelir dağılımı sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1(32), 147-166. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ct/>
- Aydın, K. ve Güloğlu, T. (2011). Türkiye'de nispi yoksulluğun sosyo-ekonomi analizi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 60(1), 89-118. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/>
- Aydın, A. ve Sayılan, A.A. (2022). 65 Yaş ve üstü bireylerin sosyal dışlanma ile başarılı yaşlanma durumları arasındaki ilişki. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 15(2), 52-56. <https://doi.org/10.46414/yasad.1184822>
- Beck, A.F., Brokamp, C., Goyal, N.K., Greenberg, J.M., Hall, E.S. and Ryan, P. (2019). Material community deprivation and hospital utilization during the first year of life: An urban population-based cohort study. *Annals of Epidemiology*, 30, 37-43. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2018.11.008>
- Blatna, D. (2017). *Analysis of EU countries' material deprivation rate*. Paper presented at the 7th International Days of Statistic and Economics, Prague, Czech Republic. Retrieved from https://msed.vse.cz/msed_2017/article/272-Blatna-Dagmar-paper.pdf
- Bodur, N.D. ve Kumaş, H. (2021). Türkiye'de emekli bireylerin işgücü piyasasına katılımını belirleyen faktörler: Mikro ekonomik bir analiz. *Emek Araştırma Dergisi*, 12(19), 155-190. Erişim adresi: <http://www.emekarastirma.org/>
- Canbay, T. ve Selim, S. (2010). Türkiye'de hanehalkı yoksulluğu. *Ege Akademik Bakış*, 10(2), 627-649. <https://doi.org/10.21121/eab.2010219640>
- Deutsch, J., Guio, A.C., Pomati, M. and Silber, J. (2015). Material deprivation in Europe: Which expenditures are curtailed first? *Social Indicators Research*, 120, 723-740. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0618-6>
- Dudek, H. (2019). Country-level drivers of severe material deprivation rates in the EU. *Ekonomicky Casopis*, 67(1), 33-51. Retrieved from <https://www.ceeol.com/>
- Erdem, T. (2006). *Yoksulluk, feodaliteden küreselleşmeye temel kavramlar ve süreçler*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Erdoğan, G. (2002). Türkiye'de ve Dünya'da yoksulluk ölçümleri üzerine değerlendirmeler. Ç.C. Aktan (Ed.), *Yoksullukla mücadele stratejileri içinde* (s. 363-434). Ankara: Hak İşçi Konfederasyonu Yayınevi.
- Fusco, A., Guio, A.C. and Marlier, E. (2010). Characterising the income poor and the materially deprived in European countries. In A.B. Atkinson and E. Marlier (Eds.), *Income and living conditions in Europe* (pp. 133-153). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Giugni, M. and Grasso, M. (2016). How civil society actors responded to the economic crisis: The interaction of material deprivation and perceptions of political opportunity structures. *Politics & Policy*, 44(3), 447-472. <https://doi.org/10.1111/polp.12157>

- Gözüak, M.H. ve Ceylan, H. (2021). Türkiye'de inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının iş sağlığı ve iş güvenliği bağlamında analizi: Güncel eğilimlere genel bir bakış. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(2), 133-143. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sagakaderg/>
- Guio, A.C., Marlier, E., Gordon, D., Fahmy, E. and Nandy, S. (2016). Improving the measurement of material deprivation at EU Level. *Journal of European Social Policy*, 26(3), 219-333. <https://doi.org/10.1177/0958928716642947>
- Gujarati, D.N. (2004). *Basic econometrics* (4 bs.). New York: Tata McGraw Hill.
- Hick, R. (2013). Poverty, preference of pensioners? Measuring material deprivation in the UK. *Fiscal Studies*, 34(1), 31-54. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2013.00176.x>
- İnak, A. ve Kesgin, B. (2023). Çalışan yoksulların sosyal dışlanma düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi: Bingöl ili örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 479-491. <https://doi.org/10.29029/busbed.1299328>
- İncedal, S. (2013). *Türkiye'de yoksulluğun boyutları: mücadele boyutları ve müdahale araçları* (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi). Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/>
- Kapar, R. (2023). Türkiye'de çalışanların yoksulluğu, yoksunluğu ve sosyal dışlanmaları. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 279-308. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.106>
- Karcı, Z. ve Arlı, N.B. (2018). Maddi yoksunluğu etkileyen değişkenlerin lojistik regresyon analizi ile belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1039-1048. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/>
- Karadağ, M.A. ve Saraçoğlu, B. (2015). Çok boyutlu yoksulluk analizi: Türkiye- AB karşılaştırması. *Amme İdare Dergisi*, 48(4), 129-159. Erişim adresi: <https://openurl.ebsco.com/>
- Kayalıdere G. ve Şahin, H. (2014). Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Türkiye'de sosyal koruma harcamalarının gelişimi ve yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 57-75. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/seyad/>
- Kaygısız, K.F. (2023). *Sansürlü panel kantil regresyon yönteminde asimetric bağlantı fonksiyonu yaklaşımı: Türkiye'de maddi yoksunluk indeksi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Moreno, P., Egido, M.A. and Martin, B. (2014). Country differences in material deprivation in Europe. *Income and Wealth*, 60(4), 802-820. <https://doi.org/10.1111/roiw.12030>
- Nelson, K. (2012). Counteracting material deprivation: The role of social assistance in Europe. *Journal of European Social Policy*, 22(2), 148-163. <https://doi.org/10.1177/0958928711433658>
- Nikoloski, D. (2021). Material deprivation and employment status in post-transition: Evidence from North Macedonia. *SEER Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, 24(1), 135-152. <https://doi.org/10.5771/1435-2869-2021-1-135>
- Özdamar, Ö., Kılınç, Z.S. ve Giovanis, E. (2021). Türkiye'de işsizliğin ekstra maliyeti ve işsizlik ödeneklerinin maddi yoksunluk üzerine etkisi. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(3), 535-554. <https://doi.org/10.24988/ije.202136303>
- Santrock, J.W. (2001). *Educational psychology*. New York: McGrae Hill Higher Education.
- Selim, S. ve Çomuk, P. (2017). Yoksunluk yaşayan bireyler sosyal dışlanmaya maruz kalır mı? Türkiye örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1041-1053. <https://doi.org/10.24289/ijsser.315959>
- Soltes, E. and Ulman, P. (2015). Material deprivation in Poland and Slovakia-a comparative analysis. *Krakov Review of Economics of Management*, 11(947), 19-36. <https://doi.org/10.15678/znuok.2015.0947.1102>
- Stankovičová, I., Vlacuha, R. and Ivancikova, L. (2013). *Trend analysis of monetary poverty measures in the Slovak and Czech Republic*. Paper presented at the 7th International Days of Statistic and Economics, Prague, Czech Republic. Retrieved from <https://msed.vse.cz/files/2013/151-Stankovicova-Iveta-paper.pdf>

- şahin, T. (2010). Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi. *Yardıma ve Dayanışma Dergisi*, 1(2), 71-80. Erişim adresi: <https://www.aile.tr/>
- Tatlı, H., Koç, B., Barak, D.ve Polat, M. (2020). *Kırsal ve kentsel yoksulluk göstergeleri üzerine bir analiz*. Gazi Kitabevi: Ankara
- TCMB. (2018). *Enflasyon raporu* (TCMB 2018-IV). Erişim adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2018/enflasyon+raporu+2018-iv>
- TCMB. (2021). *Enflasyon raporu* (TCMB 2021-I). Erişim adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2021/Enflasyon+Raporu+2021+-+I>
- Toge, A.G. and Bell, R. (2016). Material deprivation in health: A longitudinal study. *BMC Public Health*, 16, 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3327-z>
- Turgut, M. (2021). Türkiye'nin maddi yoksunluk oranındaki değişiminin incelenmesi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 63-108. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ufebud/>
- TÜİK. (2021). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması* (TÜİK, Sayı: 45581). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581>
- TÜİK. (2022). *Yoksulluk ve yaşam koşulları araştırması* (TÜİK, Sayı: 49746).. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2022-49746>
- Uğur, M.S. (2023). Türkiye için gelir yoksulluğu ve maddi yoksunluğun belirleyicileri: Çok durumlu probit modeli. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 224-240. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1177542>
- Ünlü, A. (2020). Türkiye'de dezavantajlı bölgelerinde yoksulluk olgusu. *The Journal of Social Science*, 4(7), 394-405 <https://doi.org/10.30520/tjsosci.657156>
- Ünver, ř. ve Alkan, Ö. (2020). Türkiye'de bireylerin maddi yoksunluk durumlarını etkileyen faktörlerin modellenmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(2), 1334-1370. <https://doi.org/10.15295/bmij.v8i2.1457>
- Van, M.H. (2022). Türkiye'de yoksulluğun mikro düzeyde belirleyicileri: Kantil regresyon analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 105-129. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1151890>
- Williams, R. (2018). *Marginal effects for continuous variables*. Retrieved from <https://www3.nd.edu/~rwilliam/stats3/margins02.pdf>
- Whelan, C.T. and Maître, B. (2012). Understanding material deprivation: A comparative European analysis. *Research in Social Stratification and Mobility*, 30(4), 489-503. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2012.05.001>

EKLER**Ek 1. Sosyo-ekonomik ve Demografik Farklılıkların Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Probit Model ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları**

Değişkenler	2013		2018		2022	
	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler
Cinsiyet						
Kadın	-0.381*** (0.05)	-0.091 ***(0.011)	-0.43*** (0.071)	-0.039*** (0.006)	-0.37*** (0.066)	-0.043*** (0.007)
Yaş: 45+	0.123** (0.056)	0.030** (0.014)	0.336*** (0.072)	0.038*** (0.009)	0.073 (0.066)	0.009 (0.009)
Medeni Durumu						
Bekar	-0.667*** (0.05)	-0.160*** (0.011)	-0.514*** (0.071)	-0.047*** (0.006)	-0.619*** (0.07)	-0.071*** (0.007)
Eşi ölmüş, boşandı	-0.157 (0.097)	-0.037 (0.023)	0.129 (0.118)	0.0136 (0.013)	-0.082 (0.113)	-0.010 (0.013)
Eğitim Durumu						
İlköğretim	-0.644*** (0.08)	-0.138 *** (0.0144)	-0.797*** (0.103)	-.084*** (0.011)	-0.871*** (0.112)	-0.010*** (0.012)
Lise	-1.174*** (0.087)	-0.268*** (0.016)	-1.404*** (0.116)	-.122*** (0.010)	-1.357*** (0.118)	-0.157*** (0.013)
Lisans ve üzeri	-1.615*** (0.101)	-0.352*** (0.017)	-1.684*** (0.13)	-0.137*** (0.012)	-1.828*** (0.129)	-0.214*** (0.018)
Sağlık Durumu						
Orta	-0.537*** (0.105)	-0.119*** (0.021)	-0.409*** (0.138)	-0.035*** (0.010)	-0.37** (0.146)	-0.041** (0.014)
İyi	-0.786*** (0.106)	-0.206*** (0.028)	-0.646*** (0.147)	-0.081*** (0.022)	-0.817*** (0.161)	-0.130*** (0.031)
Kronik	-0.007 (0.06)	-0.002 (0.015)	0.028 (0.086)	0.003 (0.009)	0.064 (0.091)	0.008 (0.012)
Gelir	0*** (0)	- 0.000013** *(6.76e-07)	0*** (0)	-3.58e- 06*** (2.72e-07)	0*** (0.00)	-2.24e- 06*** (1.61e-07)
cons	2.168*** (0.132)		1.266*** (0.179)		1.752*** (0.197)	
Gözlem		6317		7049		6213

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir, *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir.

Ek 2. Meslek Farklılıklarının Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Probit Model ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları

Değişkenler (Sektörler)	2013		2018		2022	
	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler
İmalat	0.14*** (0.046)	0.0483** * (0.016)	0.1 (0.061)	0.014 (0.009)	0.121** (0.059)	0.021** (0.011)
İnşaat	0.604*** (0.056)	0.223*** (0.022)	0.59*** (0.077)	0.110*** (0.019)	0.82*** (0.078)	0.204*** (0.025)
Eğitim	-0.778*** (0.07)	-0.219*** (0.015)	-0.792*** (0.126)	-0.066*** (0.006)	-0.745*** (0.105)	-0.087*** (0.008)
Sağlık	-0.25*** (0.08)	-0.080*** (0.024)	-0.142 (0.097)	-0.018 (0.0110)	-0.296*** (0.097)	-0.043*** (0.012)
Hizmet	0.012 (0.049)	0.004 (0.017)	0.111* (0.066)	0.015 (0.010)	0.153** (0.064)	0.027** (0.0119)
_cons	-0.501*** (0.028)		-1.496*** (0.039)		-1.315*** (0.037)	
Gözlem	6317		7049		6213	

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir

Ek 3. Meslek Farklılıklarının Maddi Yoksunluğa Olan Etkisinin Probit Model ve Marjinal Etkiler Analiz Sonuçları

Değişkenler (Meslekler)	2013		2018		2022	
	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler	Probit Model	Marjinal Etkiler
Yönetici	-1.067*** (0.132)	-0.242*** (0.019)	-1.271*** (0.319)	-0.072*** (0.005)	-0.726*** (0.168)	-0.078*** (0.011)
Profesyonel Meslek	-1.249*** (0.083)	-0.29*** (0.012)	-0.995*** (0.129)	-0.074*** (0.005)	-0.984*** (0.107)	-1.104*** (0.007)
Hizmet ve Satış	0.296*** (0.049)	0.089*** (0.015)	0.271*** (0.066)	0.036*** (0.009)	0.269*** (0.064)	0.045*** (0.011)
Sanatkarlar	0.585*** (0.052)	0.182*** (0.016)	0.514*** (0.071)	0.077*** (0.013)	0.571*** (0.071)	0.109*** (0.016)
Nitelik Gerektirmeyen	0.97*** (0.053)	0.316*** (0.017)	0.899*** (0.071)	0.162*** (0.017)	0.906*** (0.068)	0.197*** (0.018)
_cons	-0.652*** (0.032)		-1.6*** (0.045)		-1.403*** (0.044)	
Gözlem	6317		7049		6213	

Not: Standart hatalar parantez içinde verilmiştir. *, **, *** sırasıyla katsayıların, %1, %5, %10 düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir

MULTIDIMENSIONAL ANALYSIS OF MATERIAL DEPRIVATION AMONG EMPLOYEES IN TURKEY

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The main objective of this study is to analyze the factors affecting the material deprivation of employees in Turkey. In this context, the study approaches material deprivation among employees in Turkey in three phases. Firstly, the study aims to identify the material deprivation of individuals in employment by examining various socio-economic, demographic, and environmental factors such as age, gender, marital status, education level, income level, health status, and the presence of chronic diseases. Secondly, given that the main focus of the study is on employees, the research investigates whether material deprivation varies across different sectors of employment. Finally, the study seeks to determine whether occupational differences have a distinguishing effect on material deprivation, taking into account the positions held by employees in their current jobs. In this way, the study addresses material deprivation among employees in a multidimensional manner.

Literature Review

Related literature reveals that studies generally highlight the impact of education level on material deprivation (e.g., Ünver and Alkan, 2020; Uğur, 2023). In addition, studies identified the distinguishing effects of factors such as health status (Toge and Bell, 2016), gender, age, and marital status on material deprivation. Furthermore, the literature emphasizes that sectoral differences (e.g., Aydın, 2012; Selim and Çomuk, 2017; Van, 2022) and job positions (e.g., Aydın, 2012; Aslan, 2020; Van, 2022) have a significant impact on the likelihood of experiencing material deprivation.

Methodology

TURKSTAT's 2013, 2018, and 2022 Income and Living Conditions data sets are used in this study. To obtain the dependent variable of the study, the "material deprivation" sections of the relevant datasets are used. In the study, responses of "no-other reasons" are excluded from the analysis and data from individuals who answered "yes" or "no (material insufficiency)" are considered. Individuals who responded "no (material insufficiency)" to at least four out of the six relevant questions in the datasets are classified as "materially deprived" for the purposes of this study. The data are analyzed using the logit method, and additionally, probit analysis is conducted to verify the robustness and consistency of the results obtained.

Findings

The results reveal that gender, age, education, and health status, as well as income, have a statistically significant effect on material deprivation across all the years examined. Logit analysis results show that female employees have a lower likelihood of experiencing material deprivation

compared to their male counterparts, and single individuals have a lower probability than married individuals. It was also found that employees aged 45 and older have a higher likelihood of experiencing material deprivation compared to younger adults. Furthermore, the logit analysis indicates that as employees' income increases, the probability of experiencing material deprivation decreases, and individuals who report poor health have a higher likelihood of experiencing material deprivation compared to those in better health. The results of the marginal effects analysis show that among all the factors examined, education is the most decisive factor in material deprivation. Specifically, as education level increases, employees' likelihood of experiencing material deprivation decreases dramatically.

The analyses conducted in the second phase of the study to determine whether material deprivation varies across different sectors revealed that certain sectors reduce the likelihood of experiencing material deprivation compared to others while working in some sectors has an increasing effect on material deprivation. In this context, the study emphasizes that employment in the health and education sectors reduces material deprivation, whereas working in the manufacturing and construction sectors increases the likelihood of material deprivation.

In the third phase of the study, material deprivation was analyzed within the context of the sector, revealing a dramatic divergence in the likelihood of experiencing material deprivation among different occupational groups. The results of the logit, probit, and marginal effects analyses within the scope of the study show that individuals in professional occupations and managerial positions have a lower risk of experiencing material deprivation compared to those in other occupations.

Results

The study is expected to make a significant contribution to the literature due to its multidimensional approach, which includes the effects of socio-economic, demographic, and environmental factors, sectors of employment, and the position of employment on the material deprivation of employees. Furthermore, since the study examines employee material deprivation specifically for the years 2013, 2018, and 2022, it highlights the changes in deprivation over time and investigates whether the pandemic had a dramatic effect on material deprivation. The findings of the study, particularly emphasizing the importance of sectoral and occupational differences in material deprivation, suggest that policymakers should implement specific policies both at the sectoral level and with respect to the nature of the work to reduce material deprivation.